

GRANKULLA STADS UTLÅTANDE OM REGERINGENS RIKTLINJER SOM UNDERLAG FÖR INDELNINGEN I SJÄLVSTYRANDE OMRÅDEN OCH SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSREFORMENS STEGMÄRKEN

Frågor

1. Enligt regeringens riktlinjer för områdesindelningen bildas de självstyrande områden som ska inrättas utgående från landskapsindelningen. Är den nuvarande landskapsindelningen rätt utgångspunkt för bildandet av självstyrande områden?

Ja

Nej

Ingen åsikt

2. Ni kan motivera föregående svar.

I ett nationellt perspektiv är social- och hälsovårdsreformen viktig med tanke på bl.a. tillgången på service, behovet att jämna ut hälsoskillnader samt ekonomin. Helsingforsregionen avviker dock från de övriga regionerna med avseende på dels befolkningsunderlaget och närings- och samhällsstrukturer, dels vissa problem som är vanligare här än i resten av landet, t.ex. fenomen som beror på marginalisering. En modell med självstyrande områden som bygger på landskapsindelningen gagnar därför inte utvecklingen av Helsingforsregionen och fungerar inte på bästa tänkbara sätt som administrativ modell i regionen.

Grankulla stad anser att landskapsindelningen och de 18/15 självstyrande områden som bygger på den utgör en struktur som inte beaktar metropolområdets särdrag. Nyland med sina 1,6 miljoner invånare bildar ett så stort självstyrande område att det innebär stora verksamhetsmässiga och ekonomiska risker att skapa ett integrerat servicesystem med socialvård, hälsovård och specialiserad sjukvård inklusive de nödvändiga överföringarna av egendom och personal (60 000 anställda).

Vid sidan av övrig specialiserad sjukvård ansvarar HNS för hela Finlands del för vissa tjänster inom särskilt krävande specialiserad sjukvård. De kompetenscentra som bildats vid olika sjukhus har höjt effektiviteten i verksamheten och kvaliteten på vården. Även centraliseringen och utvecklingen av HNS stödtjänster har gett goda resultat. Det är motiverat att även i framtiden låta HNS producera den specialiserade sjukvården i vårdområdet.

En kundorienterad social- och hälsovård samt servicehelheter som integrerar dem med den specialiserade sjukvården bör säkerställas med hjälp av gemensamt uppställda mål, gemensamma servicekedjor och servicebeskrivningar samt ett datasystem som stöder verksamhetsstyrningen.

Om de självstyrande områdena bildas utifrån landskapsindelningen, skulle det enligt Grankulla stads uppfattning vara ändamålsenligt att i Nyland organisera produktionen av social- och hälsovårdstjänster på basnivå genom att bilda ett antal mindre områden inom det självstyrande området. På det sättet ökar möjligheterna att reformen uppfyller de mål som satts upp för den bl.a. genom att man då kan utnyttja lokala nätverk och den kännedom som finns om klientgränssnittet samt trygga bemötandet av specialbehov och invånarnas möjligheter till deltagande och påverkan. Modellen möjliggör ett tätt samarbete med områdets kommuner vid främjandet av hälsa och välfärd, i vilket bl.a. bildningssektorn innehar en viktig roll. Å andra sidan handlar reformen om att bygga upp framtidens service, och det är sannolikt och önskvärt att e-tjänster, distanstjänster och utvecklingen i övrigt möjliggör nya verksamhetsformer där den nuvarande när servicens betydelse förändras.

3. **Denna fråga avser endast kommunfullmäktige: Enligt regeringens riktlinjer för områdesindelningen bildas de självstyrande områden som ska inrättas utgående från landskapsindelningen. Till vilket självstyrande område som ska bildas utgående från ett nuvarande landskap anser sig er kommun på goda grunder höra?** (bilaga: Förteckning över landskapen i Fastlandsfinland)

Södra Karelen
 Södra Österbotten
 Södra Savolax
 Kajanaland
 Egentliga Tavastland
 Mellersta Österbotten
 Mellersta Finland
 Kymmenedalen
 Lappland
 Birkaland
 Österbotten
 Norra Karelen
 Norra Österbotten
 Norra Savolax
 Päijänne-Tavastland
 Satakunta
 Nyland
 Egentliga Finland

4. Ni kan motivera föregående svar.

5. De självstyrande områdena ordnar social- och hälsovårdstjänster antingen ensamma eller så ska tre självstyrande områden som bestäms i lag ordna tjänsterna tillsammans genom ett avtal med ett annat självstyrande område. Inom social- och hälsovården finns det i fortsättningen 15 tydliga områdeshelheter i landet med hjälp av vilka social- och hälsovårdstjänsterna ordnas. Hur bedömer ni beslutet?

Grankulla stad anser att 15/18 självstyrande områden är för mycket. Som risk ser staden bland annat att de mål som gäller tydligare förvaltningsstrukturer, genuin rätt till delaktighet och transparens i beslutsfattandet inte förverkligas såsom de presenterats i motiveringarna till regeringens riktlinjer. Kommunernas framtid som aktörer på bred basis i frågor som gäller den lokala demokratin och livskraften äventyras.

Bedömningen som bygger på landskapsindelningen är gjord ur de nuvarande organisationernas synvinkel i stället för t.ex. invånarnas och klienternas synvinkel. Att bygga upp social- och hälsovårdsorganisationen enligt den gamla landskapsindelningen är inte befogat med tanke på vare sig nuläget eller framtiden.

Den lösning man stannat för främjar inte heller uppfyllandet av det sparmål på 3 miljarder som satts upp för vårdreformen. Flera självstyrande områden saknar det befolkningsunderlag eller den ekonomiska bärformåga som krävs för att de ska uppnå de inbesparingar eller den kostnadseffektiva produktionsstruktur som eftersträvas i reformen. Fördelarna med reformen går förlorade, om det bildas självstyrande områden som redan i utgångsläget är helt beroende av utjämningsavgifter från andra självstyrande områden eller staten.

6. **Enligt vilka kriterier bör man besluta om vilka tre självstyrande områden som ska ordna social- och hälsovårdstjänsterna tillsammans med övriga självstyrande områden? Du kan välja ett eller flera.**
- Folkmängd och dess prognostiserade utveckling
 - Försörjningskvoten och dess prognostiserade utveckling
 - X Ekonomiska förutsättningar
 - X Möjligheter att säkerställa tillgång till social- och hälsovårdstjänster på lika villkor
 - X Möjligheter att säkerställa heltäckande tillgång till social- och hälsovårdstjänster
 - X Möjligheter att planera och genomföra ett fungerande servicenätverk
 - X Möjligheter att genomföra en kostnadseffektiv produktionsstruktur
 - X Språkliga särdrag
 - Naturligt samarbete mellan landskapen och inriktningarna för att arbeta och uträtta ärenden
 - Något annat, vad?
7. **Samtliga självstyrande områden kommer att behöva samarbetspartner vid ordnandet av tjänster. Vilken eller vilka är de naturliga samarbetsriktningarna inom ert område?**
- Södra Finlands pendlingsområde
 - Samarbetet inom huvudstadsregionen
 - Samarbetet Esbo–Grankulla–Kyrkslätt–Vichtis
 - Samarbetet inom Helsingforsregionen
 - HNS
 - HST
 - HRM
8. **Har det betydelse för kommunens ståndpunkt om vilket självstyrande område kommunen bör tillhöra, ifall det självstyrande område som ni anser er kommun tillhöra till följd av ett senare beslut visar sig vara ett självstyrande område som inte självständigt ansvarar för ordnandet av social- och hälsovårdstjänsterna?**
- Ja
 - Nej
 - Ingen åsikt
9. **Ni kan motivera föregående svar.**
10. **Enligt regeringens riktlinjer ges de självstyrande områdena från och med 1.1.2019 följande uppgifter utöver social- och hälsovården: räddningsväsendets uppgifter, landskapsförbundens uppgifter och närings-, trafik- och miljöcentralernas uppgifter i anslutning till regionutvecklingen samt dessutom eventuellt miljö- och hälsoskydd. Vilka andra uppgifter vore det enligt er åsikt ändamålsenligt att överföra till de självstyrande områdena?**

Vid den fortsatta beredningen av reformen bör man lägga stor vikt vid arbetsfördelningen mellan de självstyrande områdena och kommunerna. De självstyrande områdenas uppgifter och de uppgifter som hör till kommunens allmänna behörighet samt arbetsfördelningen bör tydligt bestämmas i lagen.

Grankulla stad förhåller sig reserverat till tanken på att överföra ansvaret för företags- och sysselsättningstjänsterna till de självstyrande områdena. Överlappande organisationer och beslutssystem bidrar inte till att företag och arbetsplatser etableras i området. Inom metropolområdet styr den gemensamma MBT-planeringen näringspolitiken på ett lyckat sätt.

Det är ändamålsenligt att anvisa planeringen på landskapsnivå inklusive de viktigaste trafiklederna till de självstyrande områdena. I Nyland bör man beakta fungerande, existerande praxis i

Helsingforsregionens MBT-samarbete. Mellan den översiktliga landskapsplanen och kommunernas egen planläggning behövs en regional planering som kan beakta stadsregionens särskilda behov.

Däremot bör det i förhållande till landskapsplaneringen mer detaljerade planeringsarbetet med tanke på markanvändningsprocessen som helhet ske i kommunen. Detaljplanearbetet har en stor betydelse i kommunens strävan att stärka och värna om den lokala identiteten. Kommunerna känner bäst till de lokala förhållandena och kan bäst bedöma hur ändamålsenligt varje enskilt projekt är. Planläggningen har en fast koppling till planering av byggnationen, till tomtöverlåtelse samt till byggandet av kommunens servicenätverk, bostäder och infrastruktur i övrigt. Om kommunernas beslutanderätt i frågor som gäller deras livskraft ska kunna stärkas i enlighet med regeringens mål, förutsätter detta att detaljplanearbetet även i fortsättningen sköts i kommunerna. Utan makt att sköta detaljplaneringen förlorar kommunerna de facto ett av de viktigaste verktyg de har för att förbättra livskraften.

Miljöcentralernas och byggnadstillsynens arbete har på flera punkter kopplingar till detaljplaneringen via olika utredningar och via processer vid byggande. Därför bör såväl myndigheternas fältarbete som kundservicen stanna kvar nära kommuninvånarna, och miljövårds- och byggnadstillsynsuppgifterna bör alltså inte flyttas över till de självstyrande områdena. De här sakernas betydelse kommer att accentueras i framtidens kommuner. Speciellt bevarandet av byggnadstillsynen som kommunal verksamhet är en viktig förutsättning för att kommunen ska kunna påverka sin livskraft. Genom planläggning och byggnadstillsyn sammanjämkas bland annat byggandet, tjänsterna och närrecreationen. Därför är lokalkännedom av största vikt för att man ska kunna identifiera vilka saker som är relevanta och för att möjliggöra lyckade lösningar.

NTM-centralernas miljötillsynsuppgifter kan överföras till de självstyrande områdena.

I huvudstadsregionen och kranskommunerna är det befogat och rättvist att rikta in kostnaderna för infrabyggande på ett större område än det nuvarande HST-området, såsom t.ex. det självstyrande området eller en del av det, eftersom de som använder infrastrukturen kommer från ett större område än HST-området. Det här har också en koppling till det självstyrande områdets trafiklösningar.

Grankulla stad understöder HRM:s nuvarande organisation som samkommun, som möjliggör anslutning av nya medlemskommuner.

Räddningsväsendet bör tas till föremål för en omsorgsfull separat utredning. När antalen räddningsverk och deras enheter och enheternas placeringsorter avgörs, bör man beakta dels befolkningsunderlaget, dels avstånden med tanke på en skälig åtkomlighet.

11. Med vilka medel bör man säkerställa sambandet mellan de självstyrande områdena och kommunerna för att öka välfärden och hälsan?

Främjandet av hälsa och välfärd utgör ett mångfacetterat begrepp. Det sträcker sig från en bredare nationell kontext (ex. lagstiftning, det ekonomiska läget och samhällsutvecklingen i stort) till servicesystemet, inklusive den privata och tredje sektorn, och till konkreta möten med klienter på mikronivå. **Strukturer och praxis för ledarskapet** inom främjandet av hälsa och välfärd är mycket olika i kommunerna. I bästa fall ingår det i kommunens **strategiska val** och utgör en grundval som styr verksamheten och stöds av strukturer som samordnar och styr det tväradministrativa samarbetet. Samtliga sektors kompetens och service bildar **tjänstehelheter och praxis som främjar kommuninvånarens hälsa och välfärd**. Det här är ännu inte verklighet i alla kommuner. På grund av kommunernas olika utgångspunkter är **samförstånd om främjandet av hälsa och välfärd**

både som begrepp och som olika aktörers roll och konkreta verksamhet nödvändigt för att samarbetet mellan de självstyrande områdena och kommunerna ska lyckas.

Kommunerna och de självstyrande områdena bör tillsammans komma överens om **vilken riktning verksamheten ska gå i** och för varje verksamhetsperiod fastställa tydliga **mål** (områdenas och kommunernas gemensamma strategi och välfärdsplan), som ska basera sig på bl.a. forskningsrön och samlade fakta om välfärdsläget. Huvudansvaret för att ta fram dessa bör ligga på områdena. Till kommunernas uppgifter hör också att producera välfärdsdata, men det är angeläget att noga fundera ut hur arbetet ska fördelas mellan områdena och kommunerna. Det måste skapas strukturer och rutiner för hur **budskapet** om mål och fokus i verksamheten **överförs till personalen** samt hur de interaktiva kontakterna med de anställda och invånarna ska skötas i både vårdområdet och kommunerna. Med hjälp av visualisering och **tjänstedesign** kan man engagera olika aktörer i utvecklingsarbetet, men dessa kan också utnyttjas i kommunikationen med invånarna och inom organisationerna.

Viktiga **klientgrupper och servicekedjor**, där kommunernas roll är central för att det hälsofrämjande arbetet ska lyckas, måste identifieras. Servicekedjorna utgör verksamhetsstyrning och ska byggas upp så att även det välfärdsfrämjande arbetet i kommunerna görs synligt och fogas in i det övriga serviceutbudet. I välfärdsfrämjandet gagnar e-tjänsterna en betydande del av befolkningen, och därför måste man fortsätta att införa och utveckla dem på nationell nivå.

Som exempel på varför samarbetsrutiner mellan de självstyrande områdena och kommunerna behövs kan man nämna oron för **servicen för barn, unga och barnfamiljer som helhet**. Ur kommuninvånarens synvinkel bör serviceutbudet vara väl genomtänkt så att skarven mellan det självstyrande områdets och kommunens verksamhet inte märks. Välfärden för barn, unga och barnfamiljer byggs upp i den dagliga verksamhetsmiljön, i det nätverk som bildas av familjen, rådgivningen, skolan (inkl. elevvården och skolhälsovården), småbarnsfostran och fritidstjänsterna. Utöver den gemensamma metodkompetensen – t.ex. metoden Föra barnen på tal, som fokuserar på barnets välbefinnande – behövs gemensamma mål, regler för hur arbetet fördelas samt genuina samarbetsmiljöer. Lika praxis och utvärderingsmetoder samt gemensamma mätare nationellt och regionalt är viktiga för att samarbetet ska vara möjligt och för att man ska kunna följa utvecklingstrenderna.

Liknande utmaningar och gränsdragningar blir aktuella när det gäller **ungdomsgarantin och sysselsättandet av långtidsarbetslösa, integreringen av invandrare samt servicehelheterna för äldre**.

Till exempel för de äldres välbefinnande och funktionsförmåga är kommunens idrotts- och kulturtjänster och föreningars verksamhet samt den samhörighetskänsla som dessa skapar viktiga. Betydelsefulla nära relationer i vardagen stöder enligt olika studier hälsan och välfärden i en betydande grad. Via nämnda verksamheter har kommunens verksamhet en koppling med vårdområdets social- och hälsovårdstjänster. Exempel på behov av samarbetspraxis är bl.a. tidig identifiering av demenssjukdomar och ingripande i riskfaktorer, utvidgandet av "serviceexpresstänkandet" ("liukumäkiajattelu") till flera verksamheter, samarbetet mellan den specialiserade sjukvården och basservicen samt förebyggande tjänster, av vilka särskilt en multiprofessionell bedömning av servicebehovet bör bli verklighet på alla nivåer.

I anslutning till servicehelheterna verkar dessutom **privata aktörer och den tredje sektorn**, vilka kan samarbeta med antingen det självstyrande området eller kommunen. Det innebär en ny utmaning men också en möjlighet när det gäller att utveckla tjänsterna. **Om riktningen och målen inte definieras klart, föreligger ur välfärds- och hälsofrämjandets synvinkel en risk att fler aktörer som deltar i serviceproduktionen splittrar helheten också ur kundens synvinkel, och den förutseende och sjukdomsförebyggande aspekten glöms bort.**

12. Fritt formulerade observationer om regeringens riktlinjer om områdena.

Vid reformen bör det identifieras vilka social- och hälsovårdstjänster som måste ges nära servicetagarna. En centralisering av tjänsterna är befogad, när tillgången på service och trygghet av kvaliteten förutsätter t.ex. specialkompetens eller när centraliseringen höjer kostnadseffektiviteten.

Grankulla stad anser att man vid reformen bör se till att de språkliga rättigheterna tillgodoses och att detta bör beaktas redan i lagstiftningen om de självstyrande områdena. Självstyrande områden som ordnar social- och hälsovårdstjänster och som omfattar tvåspråkiga kommuner bör ha t.ex. en nämnd för minoritetsspråk, som har till uppgift att bl.a. fastställa den språkliga minoritetens behov av tjänster och följa tjänsternas tillgänglighet och kvalitet.

Allmänt taget anser staden att den lagstiftning om valfrihet som bereds som ett led i vårdreformen är ett steg i rätt riktning. Lagstiftningen kommer att tillåta användarna själva att fritt välja en producent från den offentliga, privata eller tredje sektorn för de tjänster de behöver. Det blir dock möjligt att ge definitivt utlåtande i saken först när mer konkreta förslag och konsekvensbedömningar gällande valfrihetslagstiftningen finns att tillgå. I den fortsatta beredningen av reformen bör bl.a. erfarenheterna av motsvarande reform i Sverige tas i beaktande. Reformen får inte leda till större skillnader i hälsa och därigenom ökade totala kostnader i ett långtidsperspektiv.

Såsom det framgår av de tidigare svaren är det också av största vikt att säkra Helsingforsregionens konkurrenskraft även med tanke på hela landets bästa. Om reformen med självstyrande områden inklusive vårdreformen genomförs, måste den beakta Helsingforsregionens särdrag och de särskilda lösningar som behövs i området.

13. Fritt formulerade observationer om regeringens riktlinjer om finansieringen.

Staden understöder inte att de självstyrande områdena ges beskattningsrätt. Reformen får inte leda till att den totala skattegraden stiger eller att skatteinkomstutjämningen hårdnar. Reformen får heller inte leda till att Nylands folkrika självstyrande område ska finansiera verksamheten i de övriga självstyrande områdena.

Då reformen bereds måste man säkerställa att det nuvarande systemet för utjämning av statsandelarna enligt kommunernas skatteinkomster endast jämnar ut finansieringen av de tjänster för vilka finansieringsansvaret kvarstår hos kommunerna.

Då reformens finansieringslösningar bereds bör man beakta de särskilda faktorer i hela Nyland och särskilt i Helsingforsregionen som har att göra med bl.a. sysselsättning, invandring, segregering och boende och som höjer både kommunernas utgifter och servicebehovet i kommunerna i området.

Eventuell överföring av egendom från kommunerna till de självstyrande områdena eller hyrning av anläggningstillgångar måste göras på enhetliga grunder. Om tillgångar överförs från kommunerna till de självstyrande områdena, ska detta ske på marknadsvillkor och med beaktande av hurdana tillgångar det är fråga om. Om egendom hyrs, ska detta också ske till marknadspris. I samband med egendomsarrangemang ska kommunerna behandlas jämlikt oberoende av balansvärde och av om egendomen ingår i kommunens balansräkning eller i någon av koncernsamfundens balansräkningar.

Kommunernas pensionsansvar bör beaktas till fullt belopp vid överföringar av personal.